

Vlaamse overheid

Ministerieel besluit tot
definitieve aanduiding van de ankerplaats
Brechtse Heide te Brecht, Malle en Schilde

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN
FINANCIËN EN BEGROTING EN RUIMTELIJKE ORDERING,

Gelet op het decreet van 16 april 1996 betreffende de
landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van 21 oktober
1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19
juli 2002, 13 februari 2004 en 10 maart 2006;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 27 juli
2004 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de
Vlaamse Regering, gewijzigd bij de besluiten van 15
oktober 2004, 23 december 2005, 19 mei 2006, 28 juni
2007, 10 oktober 2007, 5 september 2008 en 22 september
2008;

Gelet op het ministerieel besluit van 31 december 2007
tot voorlopige aanduiding van de ankerplaats Brechtse
Heide;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor
Monumenten en Landschappen van 19 juni 2008;

BESLUIT:

Artikel 1. Brechtse Heide te Brecht, Malle en Schilde wordt definitief
aangeduid als ankerplaats overeenkomstig de bepalingen van het decreet van
16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van
21 oktober 1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli
2002, 13 februari 2004 en 10 maart 2006.

Art. 2. § 1. Het algemeen belang dat de aanduiding verantwoordt, wordt door
het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende
intrinsieke waarden gemotiveerd:

1° natuurwetenschappelijke waarde:

De Brechtse Heide is een cultuurlandschap en op sommige plaatsen
halfnatuurlijk landschap waarin ook fysische elementen voorkomen, zoals
landduinen en vennen, aangevuld met spontane stukjes natuur, zoals de
verlaten kleiputten. Door de verschillende menselijke invloeden is er
een hele variatie aan biotooptypen ontstaan. Elk van deze biotopen wordt
gekaracteriseerd door een typische vegetatie, flora en hieraan verbonden
fauna. De natuurwetenschappelijke waarde wordt voornamelijk bepaald door
de aanwezige heiderestanten, vochtige weilanden en oude bosrelicten.
Over het gehele gebied vindt men geïsoleerde heiderelicten, vennen en

heidevegetatie (droge tot natte) terug. Deze relictten zijn belangrijk voor amfibieën en libellen. De vochtige weilanden herbergen een rijkdom aan water- en moerasplanten en zijn van belang voor verschillende soorten weidevogels. De oude bosrelictten sluiten aan op de boscomplexen van de ankerplaats 'Abdij van Westmalle' uit de landschapsatlas. Zij vormen één groot boshabitat dat geschikt is als leefgebied voor grotere zoogdieren en roofvogels.

2° historische waarde:

Doorheen het hele landschap van de Brechtse Heide vinden we sporen van de verschillende activiteiten die zich hier in de loop van de geschiedenis hebben afgespeeld. Archeologische sites wijzen op vroege menselijke aanwezigheid. Daar een groot deel van de ankerplaats laat (na 1948) ontgonnen is, is de bodem nog relatief ongestoord. Dit brengt een hogere bewaringstoestand voor archeologische sites met zich mee. Heidegebieden kennen algemeen een hoge intensiteit aan steentijdsites wat van de Brechtse Heide een gebied maakt met een hoge archeologische potentie. De site van de Grote Vraaghoeve zou teruggaan tot 1168. Het huidige woonstalhuis werd opgetrokken in 1835. De schans in het zuiden van de ankerplaats is een restant van de aanwezigheid van Franse troepen op deze plaats in 1703. Een aantal van de nu nog bestaande vennen worden reeds vermeld op de historische kaart van de Ferraris uit 1777 en deze van Vandermaelen uit 1854. Andere vennen lieten hun sporen achter onder de vorm van een vochtige laagte in de weilanden. Samen met de heide maken zij deel uit van een gemeenschappelijke heidegordel die toeliet schapen te weiden, heideplaggen te steken en bijenkorven te plaatsen. De vennen leverden turf en konden soms ook voor viskweek worden gebruikt. Dit betekent dat de gemeenschappelijke heide een economische functie vervulde. Kleiuitgravingen in het noorden van de ankerplaats herinneren aan de steenbakkerijen, die zich tegen het einde van de 19de eeuw vestigden langsheen het net aangelegde kanaal. Langs ditzelfde kanaal herinneren de repelpercelen en de grote beerput gebouwd in 1912 aan de storting van stadsmest uit Antwerpen. Tot het te vermelden kerkelijk erfgoed behoren de St.-Theobalduskapel, de Caterskapel en de O-L-V Nazareth Abdij. In de noordwestelijke kant van de ankerplaats loopt de Tilburgse weg, een onverharde postbaan en Romeinse secundaire weg over Breda naar Eindhoven.

3° esthetische waarde:

Voorals de uitgestrektheid en de weidsheid van dit landschap zijn overweldigend. In het sterk verstedelijkte Vlaanderen doet de ankerplaats dienst als een rust-, stilte- en onthaastingsgebied. De afwisseling in vegetatietypes, de kleine landschapselementen, de historische relictten en de mooie vergezichten dragen bij tot een gevarieerd Kempens landschap met een hoge belevingswaarde. De O-L-V Nazareth Abdij is steeds waar te nemen in de weidse panoramische zichten en doet dienst als baken in de omgeving.

4° sociaal-culturele waarde:

Na de aanleg van het kanaal Schoten-Turnhout-Dessel, werd er in de Brechtse Heide klei uitgegraven ten behoeve van de zich langs het kanaal gevestigde steenbakkerijen. In het kanaal treft men nog manueel te bedienen sluizen aan.

De aanleg van de eerste verharde weg (1948) doorheen de heide en het oprichten van de O-L-V Nazareth Abdij hebben bijgedragen tot het bereikbaar worden en tot de ontginning van de Brechtse Heide.

5° ruimtelijk-structurerende waarde:

Het landschap van de Brechtse Heide vormt een uitgestrekte open ruimte binnen de bewoningskernen van Brecht, St.-Lenaerts, St. Job-in-'t-Goor en Westmalle. Daarmee vertegenwoordigt dit landschap één van de grootste behoorlijk gaaf bewaarde landschappen van de provincie Antwerpen.

De Brechtse Heide ligt op de tweede hoogste cuesta in de provincie Antwerpen. De kruin culmineert op 32 m hoogte en de cuesta vormt een hoog gelegen koepelvormige heuvelrug. Deze heuvelrug vormt de brede waterscheidingskam tussen het stroombekken van de Schelde ten zuiden en het stroombekken van de Beneden-Maas ten noorden van de ankerplaats. In het zuidwesten wordt de ankerplaats begrensd door een cuestasteilrand, de topografie stijgt er van 18 meter naar 25 meter.

De aanwezigheid van klei nabij het oppervlak heeft het ontstaan van het natuurreservaat De Kooldries (verlaten kleiontginningsput) in de hand gewerkt. De slechte ontwatering op de waterscheidingskam en de kleilagen bedekt met overwegend zandige bodems maken dat het gebied gekenmerkt wordt door een heel variabele waterhuishouding en bodemgebruik. De droogste gedeelten zijn bedekt met naaldbomen (gesloten landschap), de natste bestaan uit weilanden (open landschap). De betere gronden worden gebruikt als akkerland en bevinden zich in het mozaïeklandschap.

§ 2. De landschapskenmerken die typisch zijn voor de ankerplaats, met inbegrip van de ruimtelijke kenmerken die eigen zijn aan de waarden zijn de volgende:

1° Naaldbosgebied met landduinen en bospadennet

- a) gesloten naaldboscomplex, sluit in het zuidoosten aan op het naaldbosgebied van de ankerplaats 'Abdij van Westmalle;
- b) zandwegen- en padencomplex;
- c) landduinen;
- d) geschikt leefgebied voor grotere zoogdieren en roofvogels;
- e) zone met geconcentreerde vakantiewoningen (Ringsven) en voorkomen verspreide vakantiewoningen zonder erfgoedwaarde;
- f) zone met militair erfgoed op grondgebied van Schilde waaronder een bewaarde aarden veldschans uit 1703;
- g) overig bouwkundig erfgoed uit Inventaris Bouwkundig erfgoed:
Brecht, Vraagstraat nr. 6: Kleine Vraaghoeve, herbouwd in jaren 1938-39;

2° Mozaïeklandschap

- a) afwisseling van weidecomplexen, landbouwgrond en boscomplexen;
- b) waterscheidingslijn tussen Maas- en Scheldebekken;
- c) talrijke vennen;
- d) aanwezigheid heiderestanten;
- e) zandwegen- en padencomplex, beperkt aantal verharde wegen;
- f) zeer lage bewoningsdichtheid;
- g) O-L-V van Nazareth Abdij uit 1948-1950, als een baken in de gehele ankerplaats waar te nemen;
- h) Bouwkundig erfgoed uit Inventaris Bouwkundig erfgoed:
 - 1) Schilde, Mathildedreef: Caterskapel, rechthoekig gebouwtje onder zadeldak met windborden (mechanische pannen) uit 1869;
 - 2) Brecht, Vraagstraat nr.8: Grote Vraaghoeve, woonstalhuis en schuur met rieten bedaking in bosrijke omgeving en weilanden in de onmiddellijke omgeving. Huidige bebouwing dateert uit 1835, vroegste ontginning dateert uit 1168;
- i) Archeologische sites:

- 1) Brecht, Halvenheide 1 (100599), Celtic field;
- 2) Brecht, Halfvenheide 2 (100600), Celtic field;
- 3) Brecht, Grote Vraaghoeve (112126), alleenstaande hoeve met lange geschiedenis;
- j) bedrijf voor landbouwmachines op perceel voor ambachtelijke bedrijven en kmo's centraal in de ankerplaats zonder erfgoedwaarde;
- k) zone met geconcentreerde vakantiewoningen (Korhoen/Noenheuvel) en voorkomen verspreide vakantiewoningen zonder erfgoedwaarde;

3° Open weidelandschap

- a) open weidelandschap met boerderijen;
- b) waterscheidingslijn tussen Maas- en Scheldebekken;
- c) talrijke vennen en vochtige weilanden met water- en moerasplanten;
- d) zeer lage bewoningsdichtheid;
- e) beperkt aantal verharde wegen;
- f) Paaltjesdreef (lange eikendreef, loopt door buiten de ankerplaats);
- g) Gehucht Locht met de St.-Theobalduskapel, Broeiganshoeve en hoeve Tilburgbaan nr. 50 met onmiddellijke omgeving maken deel uit van een beschermd dorpsgezicht (M.B. 3 juni 1986);
- h) Bouwkundig erfgoed uit Inventaris Bouwkundig erfgoed:
 - 1) Brecht, Tilburglaan: St-Theobalduskapel, laat-gotische kapel gedateerd 1613, hersteld in 1937, 1963 en 1981;
 - 2) Brecht, Tilburglaan 50: Hoeve uit 1852 met L-vormig woonstalhuis en langsschuur met verankerde baksteenbouw onder zadeldak en mechanische pannen;
 - 3) Brecht, Tilburglaan 52: Broeiganshoeve met omhaagd erf en een boeiend volumespel door losstaande bestanddelen uit XVII en XIX, latere aanpassingen;
- i) Archeologische sites:
 - 1) Brecht: Tilburgse weg (100101), verondersteld tracé van een Romeinse secundaire weg (diverticulum Rumst-Hoogstraten-Eindhoven);
 - 2) Malle: Oppervlaktevondsten lithisch materiaal (105743, 105744, 105745, 105746) en oppervlaktevondst middeleeuws aardewerk (105745);

4° Kanaal Schoten-Turnhout-Dessel

- a) Het kanaal is een secundaire waterweg met verschillende functies:
 - 1) Goederenscheepsvaart tot 600 ton;
 - 2) Ophouden van water door manueel te bedienen sluis;
 - 3) Openbaar hengelwater met goede visstand, er rust meeneemverbod;
 - 4) Wandelen en fietsen: Jaagpad, volledig opgenomen in het fietsroutenetwerk, intensief gebruikt door fietsers;
 - 5) Natuurverbindingsfunctie wat neerkomt op aanduiding als openruimtecorridor en ontsnipperingszone geschikt voor het creëren van fauna-uitstapplaatsen;
- b) Het water bezit een aanvaardbaar zuurstofgehalte en een goede biologische kwaliteit;
- c) De kanaalberm herbergt een interessante moerasvegetatie en verschillende orchissoorten;

5° Verlaten kleiputten

- a) verlaten kleiputten, spontaan geëvolueerd tot gebied met een hoge biologische waardering;
- b) natuurwetenschappelijk waardevol natuurgebied:
 - 1) afwisselend landschap met verlaten kleiputten, bos, rietveld, struweel, oude hoogstamboomgaard en heide;
 - 2) complex van grote open waterpartijen met sterk schommelend waterpeil;
 - 3) voorkomen zeldzame plantensoorten;
 - 4) voorkomen zeldzame amfibieën en libellen;
 - 5) belangrijk broedvogelgebied voor zowel watergebonden als bosgebonden soorten;

6° Oude stortplaats stadsmest Antwerpen

- a) half open tot half gesloten landschap waarin de oude repelperceelsstructuur (anno 1885) nog duidelijk is waar te nemen;
- b) uitgegraven ven, uitgegraven aarde bevindt zich naast het ven;
- c) beerput (25 m breed, 100 m lang en 4 m diep);
- d) Archeologische site (100101):
Brecht: Tilburgse weg, verondersteld tracé van een Romeinse secundaire weg (diverticulum Rumst-Hoogstraten-Eindhoven);
- e) Archeologische site (100516):
Brecht: grafheuvel uit de metaaltijden;

7° Bossite met verzorgingsinstelling

- a) bossite met gebouwencomplex zonder erfgoedwaarde. Het betreft hier St-Jansburg Vakantieoord waar bosklassen en vakantiekampen in functie van natuureducatie worden georganiseerd.

Art. 3. De aflijning van de ankerplaats op schaal 1/25.000 wordt weergegeven op het plan als bijlage.

Brussel, **24 DEC. 2008**

Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams Minister van
Financiën en Begroting en Ruimtelijke Ordening,

Dirk VAN MECHELEN